Hety Nr. „Bieł. Krynicy“ z dadatkam „Praleski“. Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 24 (617). Wilnia, Niadziela 26 Traŭnia 1935 h. Hod XI (XIX).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

Шляхам абновы і аб'яднаньня

Толькі гэткім шляхам павінна сяньня разьвівацца беларуская палітычна-грамадзкая думка і праца. Сяньня настаў такі цяжкі час для справы адраджэньня беларускага народу, што ўсе беларусы павінны абнавіцца ў сваіх палітычна-грамадзкіх паглядах і аб'яднацца, каб гэткім чынам палажыць як найбольш творчай і разумнай працы для дабра свайго народу. Цяпер, як бачым, у палітычным сьвеце Эўропы творацца саюзы, якія ўсім сваім цяжарам сьціраваны прадусім проціў паняволеных, недзяржаўных народаў, а ў іх ліку і проціў народу беларускага. Адзінай абаронай нашай проціў ворагаў можа быць покульшто прадусім наша абнова й аб'яднаньне. Гэтым шляхам ідуць сяньня ўжо нятолькі паняволеныя народы Эўропы, але так-жа й такія-ж народы іншых часьцін сьвету, народы расы чорнай, чырвонай, жоўтай. Гэткі шлях астаецца й нам беларусам.

З прыемнасьцяй трэба адцеміць, што сярод беларусаў зразуменьне гэтага шляху сапраўды жыве і ў меру магчымасьцяў рэалізуецца. Першай стала на шлях абновы і аб'яднаньня Бел. Хрысьціянская Дэмократыя. Гэтая арганізацыя, як ведама, мала таго, што ўжо аддаўна бароне адзінства беларускага народу, лучачы ў сабе і праваслаўных і каталікоў, апошнім часам праводзе так-жа абнову сваей праграмы, каб датасаваць яе да вымогаў часу, каб яшчэ больш пашырыць праграмныя рамы, і каб гэтым даць магчымасьць працы для дабра беларускага народу ўсім тым беларусам, якія працаваць хочуць і ўмеюць. Астаецца толькі пажадаць, каб ЦКБХД гэну сваю працу, пачатую пад лёзунгам абновы й аб'яднаньня, ня спыняў, праводзіў далей і ўрэшце давёў да пажаданага канца.

Апрача БХД, ёсьць у беларусаў яшчэ адна арганізацыя, якая ў сваей працы так-жа кіруецца прынцыпам абновы і аб'яднаньня. Гэтай другой арганізацыяй зьяўляецца Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні. Праца К-ту на грунце абновы й аб'яднаньня мае яшчэ большае значэньне, бо ў склад ягоны ўваходзяць, апрача БХД, усе іншыя ідэовыя жывыя і дзейныя беларускія ўстановы. Вобак хадэкаў спатыкаем там народных соцыялістаў, беларусаў беспартыйных, а так-жа беларусаў праваслаўных і каталікоў. Няма ў К-це камуністаў, бо яны не прызнаюць беларускай нацыі, няма так-жа ў К-це і двух санацыйных груп, зложаных з двух-трох беларусаў польскіх урадаўцаў, бо яны ня ёсьць і быць ня могуць беларускімі грамадзкімі ідэовымі арганізацыямі. Усё-ж беларускае ідэовае, жывое і творчае аб'яднана ў Бел. Нац. К-це, які няўхільна йдзе шляхам аб'яднаньня і так-жа абновы. Вымоўна аб гэтым сьведчаць апошнія выбары Прэзыдыуму К-ту, у які ўвайшлі ня толькі людзі розных палітычных паглядаў, але так-жа людзі часткова новыя, людзі любячыя працу і працаваць умеючыя.

Канчаючы ўрэшце гэтыя ўвагі, трэба так-жа сьцьвердзіць, што праца беларускага грамадзянства ў кірунку абновы й аб'яднаньня нялёгкая. Як усюды, так і ў нас, ёсьць ці мала людзей, або хворых на манію вялікасьці, якім здаецца, што бяз іх ня можа быць беларускай работы, або здэмаралізаваных гультаёў, якія ў беларускай справе шукаюць лёгкага хлеба, або ўрэшце звычайныя прайдохі, для якіх усёроўна, каму і як служыць. Вось-жа з боку гэткіх людзей праца адраджэнска-вызвольная беларускага грамадзянства заўсёды напатыкала на перашкоды, будзе яна так-жа напатыкаць і цяпер, калі праца гэта яшчэ больш гуртуецца і консолідуецца. Але гэта ўсё зьбіць беларускае грамадзянства з правільнай дарогі не павінна. Яно, стаўшы на шлях абновы і аб'яднаньня, павінна йсьці гэным шляхам аж да пераможнага канца.

ZAKLIK

Biełaruski Kaścielny Kamitet u Wilni hetym zaklikaje ŭsich wilenskich i padwilenskich biełarusaŭ katalikoŭ pryniać udzieł **dnia 2 čerwienia** (niadziela) sioleta ŭ supolnym abchodzie Kalwaryjskich Stacyjaŭ Mukaŭ Chrystowych.

Abchod raspačniecca a hadz. 10 min. 30 św. Imšoj u Kalwaryjskim Kaściele.

Tyja, što pryjduć ci pryjeduć z wioski zahadzia, buduć mieć darmowy načleh u pamieškańni B.I.H. i K.: Wilnia, Zawalnaja 1—1.

Zborka ŭsich učaśnikaŭ prad wychadam z Wilni ŭ pamieškańni Instytutu (Zawalnaja 1, kw. 1) a hadz. 8-aj rana.

Biełaruski Kaścielny Kamitet u Wilni.
Wilnia, Zawalnaja 1—1.

Wilnia, dnia 20.V.1935 h.

Što budzie?

(Paśla chaŭturoŭ J. Piłsudskaha).

Śmierć Jazepa Piłsudskaha ŭ polskich palityčnych kruhoch wyklikała zrazumiełuju trywohu, — jakimi šlachami pojdzie dalej polskaja dziaržaŭnaja palityka?

U pakory pierad majestatam śmierci — pad uražańniem chaŭturoŭ — senatar B. Koskowski (endek) skazaŭ: paśla śmierci marš. Piłsudskaha ŭ žyćci Polščy paŭstała pustoje miesca, jakoha niama kim zapoŭnić.

Ćwierdžańnie hetaje palityčnaha praciŭnika Piłsudskaha — heta nie krasamoŭnaja fraza ab chaŭturnych uspaminach, ale ćwiordaje pryznańnie sapraŭdnaści.

I sapraŭdy. Paśla traŭniewaha pierawarotu ŭ 1926 hodzie los Polščy apynuŭsia ŭ rukach marš. Piłsudskaha. Ad taho času ŭsia adkaznaść za los Polščy lažała na jaho plačoch. Hetaj adkaznaściaj jon nie dzialiŭsia ni z kim. Jon byŭ dla polskaj dziaržaŭnaj palityki aŭtorytet praŭny i aŭtorytet moralny. Biespartyjny Blok, jaki abymaje hrupki ludziej — ad konserwatystaŭ da radykałaŭ, — heta była pryłada ŭ jaho rukach. Apošniaje słowa ŭ kožnaj sprawie było zaŭsiody jaho—belwederskaha adzinočnika.

Jaho dla polskaj dziaržaŭnaj palityki ŭžo niastała!

Što budzie? — Jakimi šlachami pojdzie polskaja dziaržaŭnaja palityka?

Hetym pytańniem cikawiacca palityki polskija, im cikawiacca i palityki zahraničnyja.

Pawodle abawiazujučaj užo nowaj Konstytucyi „kluč pałažeńnia“ znachodzicca ŭ rukach Prezydenta dziaržawy. Ale jakaja budzie rola Biespartyjnaha Bloku, jaki pad pawadyrstwam Jazepa Piłsudskaha byŭ padporaj farmalna dla dziaržaŭnaj palityki. Jakaja siła i jaki aŭtorytet utrymaje ciapier biesprahramowy hurt ludziej, što tworać Biespartyjny Blok Supracoŭnictwa z Uradam?

Pieršyja šahi ŭradu, paśla śmierci J. Piłsudskaha, pakazwajuć, što ŭ dalejšaj padarožy polskaja dziaržaŭnaja palityka maje abapiorcisia na aŭtorytet prawa, žarało katoraha — narod. Premjer Sławek na pasiedžańni Rady Ministraŭ 20 h. m. zajawiŭ: — Śmierć marš. Piłsudskaha, taho aŭtorytetu, jaki dawaŭ uradu siłu, a hramadzianstwu pačućcio supakoju, stwaryła nowaje pałažeńnie ŭ dziaržawie. Uważaju, što ciapier Prezydent dziaržawy pawinien mieć **nieźwiazanuju** nijakimi ŭzhladami mahčymaść pastanowy, kamu maje dawieryć kiraŭnictwa dziaržawaj.

Słowam, aporaj usiej dziaržaŭnaj palityki ŭ Polščy maje być Prezydent.

Narada ŭ sprawie nowaj wybarnaj ordynacyi.

Nowaja konstytucyja Polščy, što daje wializarnaje prawa Prezydentu ŭ kiraŭnictwie dziaržawaj, nie wyrašaje sprawy parlamantu. Hetuju sprawu pawinna wyrašyć wybarnaja ordynacyja. Ad wybarnaj ordynacyi zusim zaležny budučy parlamant i jaho moralny aŭtorytet u dziaržawie.

Prajekt hetaj ordynacyi my ŭžo padawali, ale jon jašče nia jość prajektam całaści nawat Biespartyjnaha Bloku. A taho aŭtorytetu, jaki ad 1926 hodu mieŭ wa ŭsim apošniaje słowa, užo niama. Ciapier u hetaj sprawie musić być aŭtorytetam Sojm, jaki maje pryniać prajekt wybarnaj ordynacyi i zrabić jaho zakonam. A ŭ Sojmie jość i apazycyja.

Dziela hetaha BB robić narady i starajecca naŭpierad u swajej partyi dahawarycca, kab nia było roznahałośsia, jakaja pawinna być wybarnaja ordynacyja, a paśla padać swoj prajekt u Sojm. Hazety pišuć, što ŭ BB u sprawie wybarnaj ordynacyi razhałośsie wialikaje.

Sesija Sojmu, što pawinna pryniać zakon wybarnaj ordynacyi, maje być sklikana 28 h. m.

Krychu wiestak ab žyćci ŭ Sawietach.

Mała my wiedajem ab žyćci ŭ Sawietach, dy j dawiedacca nia lohka. Ale znachodziacca łaŭkačy — karespandenty čužaziemnych hazet, jakija sprytna dawiedwajucca na miascoch ab žyćci ŭ Sawietach i paśla wiarnuŭšysia z SSRR. swabodna apisywajuć, što tam bačyli i što čuli. Hetak raźwiedywali ab sawieckim žyćci karespandenty niamieckich, francuskich i anhielskich hazet, a paśla ab usim pisali. Hetak raźwiedaŭ niadaŭna i karespandent amerykanskaj hazety „Nju Jork Džernał“ i ciapier apisywaje, što zmoh tam, u Sawietach, ubačyć.

Hety karespandent u Sawietach pryhladaŭsia da žyćcia najbolš u Ukrainie, u Biełarusi i na Kubani.

Ab žyćci narodaŭ, što žywuć u hetych krainach, heny amerykaniec piša, miž inšym, hetak.

Kubań utoplena ŭ krywi.

U 1933 hodzie na Kubani byŭ strašny hoład —kamunisty abrabawali kraj „chlebazahatoŭkaj“ i chleb wywieźli ŭ centralnyja rasiejskija miesty. Kubancy pačali buntawacca prociŭ sawieckaj ułady. Pačałasia farmalnaja wajna kubanskich kazakoŭ z sawieckim uradam. Hetaja wajna źniščyła ŭ Kubanščynie kala paławiny nasialeńnia. Heta byŭ strašny i žorstki bunt kubancaŭ prociŭ Sawietaŭ, jaki ŭtopleny ŭ krywi i zamorany hoładam. Paśla hetaha strašnaha buntu, sawieckija ŭłady wysialili 20.000 kubanskich kazakoŭ u Sibir. Heta byŭ najłahadniejšy akt balšawickaj baraćby z paŭstancami. Ab hetych padziejach balšawickija hazety nia pisali i dasiul byli jany kamunistyčnym sakretam.

Ad taho času Kubanščyna nie pierastaje krywawicca — tam uściaž liecca kroŭ: kubancy zabiwajuć balšawickich čynoŭnikaŭ, a balšawiki rastreliwajuć kubancaŭ. Bahatyja kaliś kubanskija sioły zusim źniščany.

Wyhaładžywajuć Ukrainu, kab supakoić.

U Ukrainie balšawiki zrabili hoład, kab supakoić ukraincaŭ, jakija mocna buntujucca prociŭ Sawietaŭ. Maskwa moryć hoładam Ukrainu za jaje spraciŭleńni zawodzić kamunu. Žorstkaść balšawikoŭ da ukraincaŭ stwaryła bolšuju nienawiść całaj Ukrainy da Maskwy. Ukrainskija sialanie adkryta zajaŭlajuć, što jany nie maskali i što jany chočuć addzialeńnia Ukrainy ad Sawietaŭ. Sialanie padpaliwajuć na poli styrty zbožža, kab nia dać jaho balšawikom. Padpalenych styrtaŭ zbožža sialanie nia hasiać i ich nia moža zmusić hasić milicyja —nia słuchajuć. Hetyja pažary tušyć wojska. Zbožža sialanie palać i z pomsty za hoład. Sialanie nie dastawali chleba nawat padčas pracy na poli. Ukraincy—ŭžo ŭ adčajańni—kažuć, što lepš źhinuć, čymsia žyć.

Ukraincaŭ wywoziać u ssyłku z

rodnaha Kraju biazupynna. U kraju ukrainskija sialanie pahałoûna haładajuć usie. Zbožža z Ukrainy balšawiki wywoziać u centralnyja punkty Sawietaû.

Najhłybiejšaja jama Sawietaû — Biełaruś.

Henyž amerykaniec piša i ab žyćci û našaj pakutnaj Sawieckaj Biełarusi. Trahedyja Biełarusaû badaj bolšaja, čymsia Ukraincaû. Karespandent kaža: *Biełaruś—heta samaje dno hłybini Sawietaû. Miensk—heta sawieckaja jama na ciełuju stupień hłybiejšaja ad Kijewa i na dźwie stupieni ad Maskwy.*

Biełaruskija sialanie buntujucca prociû ułady Sawietaû masawa. — Ja bačyû, jak celymi ešałonami wywozili biełaruskich sialan na poûnač—u Murmanski kraj. Sialanie û tawarnych wahonach byli zapiortyja, jak bydła, na płaščadkach wahonaû stajali z strelbami čyrwonaarmiejcy. Hetyja sialanie — heta buntaûščyki, što admowilisia biaz chleba pracawać Heta była adkrytaja biełaruskaja rewalucyja prociû ułady Sawietaû. Maskwa niedawiarała swaim balšawickim u Biełarusi čynoûnikam i prysłała tudy maskoûskich wajakoû. Amerykaniec kaža dalej—ja byû świedkam, jak u Miensku wieźli na wahzał poûny hruzawy aûtamabil ludziej, jakich akružali čyrwonaarmiejcy, a ludzi hołasna pratestawali prociû hoładu i Sawietaû.— Nawat u hoteli, u jakim ja prabywaû, byû bunt służačych i ich tak-ža sasłali. Heta było ûwosień. Sialanie zbuntawalisia i nie kapali bulby, bo im nie dawali jeści. Wojska wyhaniała kapać bulbu ludziej z miestaû, a jany wojska nia słuchali i bulby nie kapali. Bulba na poli zhniła.

Biełaruskija sialanie nienawidziać balšawikoû i adkryta haworać, što Biełarusi treba ad Sawietaû addzialicca.

Nia z miodam žywiecca û Sawietach i Žydom — piša toj-ža amerykaniec. U Biełarusi i û Ukrainie cierpiać ad balšawikoû prašledy i Zydy. Jak zbližajecca žydoûski nowy hod, balšawiki aryštoûwajuć u Kijewie, u Miensku žydoûskich rabinaû i trebujuć ad žydoû wykupu dalarami. Žydy dastajuć roznyja dapamohi ad swajakoû i žydoûskich arhanizacyjaû z Ameryki.

Hetak woś apisywaje ab žyćci û Sawietach karespandent amerykanskaj hazety, jaki šmat jeździû pa SSRR doûha pryhladaûsia da tamašniaha žyćcia.

j. p.

Бацькі Беларусы! Вучыце сваіх дзетак беларускае граматы!

Першая Усебеларуская Конфэрэнцыя Гісторыкаў БССР.

8—10.І. 1935 г. адбылася ў Менску першая усебеларуская конфэрэнцыя гісторыкаў. Конфэрэнцыю адчыніў рэктар Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту праф. Дзякоў.

З дакладам выступіў першым прэзыдэнт Беларускай Акадэміі Навук П. Горын. Гаварыў ён на тэму: „Становішча гістарычнай навукі і асьветы ў капіталістычных краінах.“

Даклад Горына, як кажа і сама тэма, нічога ня меў супольнага з гісторыяй Беларусі. Горын любіць пісаць працы і чытаць даклады гістарычныя, якія стаяць далёка ад беларускай навукі; ён жа сам амаль нічога супольнага ня мае з беларускасьцяй;— быў адным з разгромшчыкаў Беларускай Акадэміі Навук, якая працавала для беларускай навукі; гэты-ж Горын на Кангрэсе Гісторыкаў у Варшаве, рэпрэзэнтуючы беларускую гістарычную навуку, чамусьці не знайшоў беларускай гістарычнай тэмы, але прачытаў даклад аб польскіх шляхоцкіх паўстаньнях.

Другі дакладчык — акадэмік Шчарбакоў гаварыў, што: ў БССР ёсьць дзьве навуковыя установы, якія концэнтруюць у сабе ўсю навукова-гістарычную работу — гэта Інстытут Гісторыі Партыі пры ЦК КП(б)Б і Інстытут Гісторыі Акадэміі Навук. Інстытут Гісторыі Партыі займаецца амаль выключна праблемамі гісторыі Кастрычнікавай Рэвалюцыі на Беларусі, гісторыі КП(б)Б і савецкай улады, а таксама абыймае і 1905 год. Інстытут Гісторыі Акадэміі Навук дасьледвае пару даклясавага грамадзтва, сярэднявечча, фэодалізм і аж да навейшых часоў гісторыю Беларусі.

Аб работах, зробленых успомненымі інстытутамі, гаварыў тойжа Шчарбакоў. „Асноўная работа нашых гісторыкаў — казаў Шчарбакоў — канцэнтруецца вокал падрыхтоўкі падручніка па гісторыі Беларусі...Інстытутам гісторыі Акад. Навук выдана першая частка нарыса па гісторыі Беларусі. Але гэты нарыс яшчэ поўнасьцю ня можа задаволіць тых патрабаваньняў, якія ставяцца перад гістарычным падручнікам для нашых школ і вышэйшых навучальных установ. Галоўны недахоп гэтай кніжкі— гэта адсутнасьць храналёгіі, недастатковая насычанасьць адпаведным матарыялам“...

Далей гаварыў Шчарбакоў: „Мы падрыхтавалі і першы том хрэстаматыі па Гісторыі Беларусі. Сабрана вялікая колькасьць каштоўных дакумэнтаў, якія даюць нам магчымасьць па канкрэтных гістарычных фактах складаць патрэбны нам падручнік па гісторыі. Нам удалося знайсьці рад матэрыялаў, якія ад нас утойвалі (?!—М.П.) нацыянал-дэмакратычныя гісторыкі. Мы знайшлі каштоўныя матарыялы па гісторыі Крычаўскага паўстаньня і паўстаньня 1801 г. у Слонімскім пав., якія вельмі характэрна малююць сялянскі рух на Беларусі ў тыя часы.“

Інстытут гісторыі Бел. Акад. Навук выдаў вельмі цэнны(?—М.П.) матарыял пад загал. „Класавая барацьба на Беларусі“...

„Апошнім часам працуе вялікі колектыў гісторыкаў-марксыстаў над складаньнем кароткай гісторыі КП(б)Б. Адначасна вядзецца работа па складаньні поўнай гісторыі КП(б) Б. Другі колектыў гісторыкаў пад кіраўніцтвам акад. Матулайціса прыступіў да напісаньня гісторыі Літвы.“

Далей дакладчык спыніўся на выкладаньні гісторыі ў вышэйшых навуч. установах і агулам у школах БССР.

„Нашы вышэйшыя навуч. установы —гаварыў ён—не забясьпечаны дастатковай колькасьцю кваліфікаваных пэдагогаў—гісторыкаў. Калі з асыстэнтамі і дацэнтамі справа абстаіць больш-менш здавальняюча, то зусім дрэнная справа з прафэсарамі.

Няма таксама належнага абсталяваньня і падсобнага ілюстрацыйнага матарыялу па гісторыі..., —што ў школах не выкладаецца гісторыя Беларусі, што гэта тэма ня ўключана ў праграму народаў СССР.“

Па дакладзе Шчарбакова адбылася шырокая дыскусія, у якой бралі ўдзел пераважна выкладчыкі гісторыі ўсіх гарадоў Беларусі. Амаль усе прамоўцы наракалі на ніскі ўровень веды гістарычнай у выкладчыкаў гісторыі. Між іншым адзін з сяброў конфэрэнцыі Радкевіч з Магілёўскага Пэдінстытуту сказаў наступнае: „Адзін настаўнік Быхаўскага раёну вычытаўшы ў Н. К. Крупскай, што Ленін у пэрыяд найбольш напружанай барацьбы любіў раіцца ў Маркса, заявіў на лекцыі, што... у часе кіраўніцтва Окцябрскім паўстаньнем Ленін гаварыў з Марксам тэлефонічна!...“

Іншыя прамоўцы таксама скардзіліся на адсутнасьць карт і патрэбных дапаможнікаў. Пасьля дыскусіі выступіў з дакладам Нікольскі на тэму: „Асноўныя праблемы гісторыі старажытнага Усходу.“ На вячэрнім паседжаньні дн. 10.І.35 г. з дакладам выступіў праф. Перцаў аб выкладаньні гісторыі сярэдніх вякоў у школе.

На час конфэрэнцыі між іншым былі адчыненыя выстаўкі: археолёгічная і кніжная. Археолёгічная выстаўка адбылася ў памешканьні Бел. Дзяржаўнага Унівэрсытэту багата рэпрэзэнтаваная забыткамі, пачынаючы з эпохі палеоліту аж да эпохі фэодалізму.

М. П—віч.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Суд над нашым рэдактарам. Наш рэдактар Я. Пазьняк атрымаў на днях ад пракуратуры чарговы акт абвінавачаньня. Пракуратура абвінавачвае рэдактара ў тым, што зьмясьціў у нумары 38 „Б. Крыніцы“ з дня 28 кастрычніка мінулага году зацемку п. н. „Лёс утраквістычных польска-беларускіх школ“. Справу будзе разглядаць Акружны Суд у Вільні.

Матуральныя экзамены ў Беларускай Гімназіі. У Беларускай Філіі дзяржаўнай гімназіі ім. Славацкага ў Вільні 14 траўня пачаліся канчаткавыя экзамены. Прыступіла да экзаменаў 30 асоб. Ужо пісьменныя экзамены адбыліся, вусныя адбудуцца ў канцы траўня і пачатку чэрвеня.

Кніжыца аб сьв. п. Прафэсару Браніславу Эпімах-Шыпіле. Надовячы вышла з друку вельмі цікавая кніжыца аб піонэру беларускага адраджэньня сьв. памяці Прафэсару Бр. Эпімах-Шыпіле, аўтарам якой зьяўляецца заслужаны беларускі дзеяч Кс. Адам Станкевіч, выхаванак Нябожчыка. Кніжыца фармату 8⁰, налічае 21 бачын і складаецца з 5-ці разьдзелаў: 1. Уступныя ўвагі. 2. Біографія Б. Э.-Шыпілы і час, у якім ён жыў. 3. Праца Б. Э.-Шыпілы да часу Вялікай Расейскай Рэвалюцыі. 4. Праца Б. Э.-Шыпілы пасьля рэвалюцыі. 5. Б. Э.-Шыпілы, як палітычны ссыльны. Кніжыца зьмяшчае і партрэт Б. Э.-Шыпілы. Выданьне Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры ў Вільні. Друк харошы, на добрай паперы. Каштуе кніжыца ўсяго 50 грошаў. Набыць можна ўва ўсіх беларускіх кнігарнях. Кожны беларус мусіць набыць гэтую кніжыцу, каб пазнаць жыцьцё і працу слаўнага піонэра беларускага адраджэньня, прафэсара Браніслава Эпімах-Шыпілы!

Беларускі Адрыўны Календар на 1936 год. Беларускія Кнігарні ў Вільні: „Пагоня“, Ст. Станкевіча і Ул. Манкевіча супольна прыступілі да выданьня беларускага адрыўнога календара на 1936 год. Друкаваць календар будзе Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны ў Вільні. Як ведама, Бел. Адр. Календара на 1935 г. нястала ў Вільні ўжо на Новы Год.

Беларусаведа: 26 г. м. у VI залі Унівэрсытэту Др. Я. Станкевіч прачытае лекцыю на тэму „Беларускі язык Віленшчыны ў XVI стагодзьдзі“; — 30 г. м. языкаведная

Wincuk Adwažny. 38)

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

XI. Błytanina. (*praciah*)

Maryla zara stała źbiracca da ksiandza, ale z wialikaha paśpiechu adzieła nawywarat kaptan, a lewy čarawik stała naciahiwać na prawuju nahu. Idučy wulicaj, Maryla û myślach układała plan razmowy z duchoûnaj asobaj; adnak pierad samaj klabanijaj pieradumała i, zamiest da ksiandza, zawiarnuła da ksiandzowaj haspadyni. Haspadynia ûważna wysłuchała Marylina apawiadańnie i nakancy joj skazała: — Što-ž, značyć užo naš probaršč prapaû? Wiedama, što prapaû! A, zdajecca, Hanula — takaja nabožnaja. Ale niadarma ja tarcijarak nia lublu. Wot Hanula i tarcijarka, a zrabiła danos. — Jakraz na hety momant sam probaršč uwajšoû u kuchniu. Tut haspadynia ûderyła û taki płač, što až probaršč spužaûsia, tymbolš, što i Maryla z taho ûzrušeńnia stała ûschlipywać.

— Što tut stałasia? — pytaûsia ksiondz.

— Probaršču, co bendzie, co bendzie! — lamantawała haspadynia. — Co to wy — û djabła— płačecie, a ja nie wiem, čego?! — kryknuû ksiondz.

Ale haspadynia doûha jašče płakała, hałasiła i smarkałasia, pakul pryjšła da supakoju i praz ślozy raskazała ksiandzu ab usim niaščaści.

— Ci-ž ja mahła spadziawacca, što takaja pabožnaja kabieta zrobić danos na swajho probaršča? — zakončyła swajo apawiadańnie haspadynia, wycirajučy nowyja ślozy.

— Što-ž, u ciapierašnich trywožnych časach možna ûsiaho spadziawacca, — skazaû pawažna ksiondz Marcinoûski. — I û Ewanelii skazana: — Uderyš pastyra i rassypiacca awiečki. Raz, kali ûžo wywieźli biskupa, dyk što-ž hawaryć ab nas— prostych ksiandzoch? Biskupa pawieźli pad Uralskija hory, dyk nam musić budzie miejsca až na Kamčatcy? A što Hanula daniesła, dyk niama tut ničoha dziûnoha: nawiet i pamiž apostałami znajšoûsia Judaš Iskaryjot. Dyk čym-ža lepšyja tarcijarki?

— Hanula nie danosiła, — skazała Maryla,— ale tak niejak wypadkowa prahawaryłasia, a toj inspektar zara napisaû pratakoł i...

— Što? i pratakoł napisaû? nu, dyk ciapier usio prapała! — ksiondz machnuû rukoj i lapnuû dźwiarami.

Maryla siadzieła, jak zdrantwieûšy, a haspadynia łamała ruki, to chwatałasia z rospačy za wałasy i tolki jašče miarkawała, ci adrazu ûžo ich rwać z haławy, ci adłažyć na pośle. Pachadziûšy tak pa kuchni, haspadynia raptam zatrymałasia suproć Maryli i kryknuła: — Budź jana praklata, twaja hena siastryca! A što-ž ja budu rabić, jak ksiandza wywiazuć na Kamčatku?

Ad žalu i płaču haspadynia nie mahła ûžo bolš ničoha hawaryć. Tymčasam ksiondz Marcinoûski jašče raz zahlanuû na kuchniu. Jamu samomu stali ślozy napływać na wočy, ale, jak mužčyna i duchoûnaja asoba, strymaû siabie i pastanawiû dzieła razabrać hłybiej. Najpierš paklikaû Marylu û swaju kancelaryju i tam, z ałuûkom u rukach i papieraj pierad nosam, wypytaû ab usie abstawiny, — jak, kali, čamu, kamu i što hawaryła Hanula? A tymčasam niaščasnaja haspadynia słuchała pad dźwiarami i zahladała û ščylinku ad kluča.

Ciapier možaš iści, — skazaû narešcie probaršč Maryli, — a zaûtra niachaj pryjdzie da mianie sama Hanula i saznajecca z usiaho.

Pačuûšy heta, haspadynia łoûka šmyhnuła û kuchniu, a Maryla pajšła damoû. A probarš chadziû pa swaich pakojach z hłybokimi dumkami.

Nazaûtra ksiondz Marcinoûski čakaû Hanulu ad samaha rańnia. Pačućcio kryûdy i abureńnie rastroili jamu nerwy: braûsia za roznyja raboty, ale ûsio nia jšło, psułasia i nie ûdawałasia. Dyk zara kidaû pačatuju rabotu, braûsia za druhuju; pahladaû u wakno, kuryû papiarosy, kryčaû na zakrystyjana, spračaûsia z arhanistym za metryki, nie skalki razoû zachodziû u kuchniu, pahladaû na harški, ale z haspadyniaj ničoha nie hawaryû, iznoû wychodziû, dy zara waračaûsia... A Hanuli ûsio nia było i nia było! Razdražnieńnie ksiandzowa dajšło da najwyšejšaha napiaćcia. Kali narešcie pryšła Hanula prybitaja horam, zmoranaja pastajannymi zhryzotami sumleńnia, pierapužanaja, — nia śmieła padniać wačej na ksiandza, katory siadzieû u hłybokim kreśle, kuryû papiarosu i pačuwaûsia śmiarotna pakryûdžanym hetaj kabiecinaj. Usio jaho nutro było ûzburana, chacieû złajać i zbeścić hetuju škodnicu z astatnich słoû, ale strymaû sam siabie ad złości i tolki pazwoliû sabie na hnieû pamiarkoûny i sprawiadliwy. — Niachaj budzie ûsio za maje hrachi! Što-ž? Wola Božaja! Budu pakutawać— praz złość ludzkuju

Tak nadumaûšysia i pryhatawaûšysia jašče padčas biazsonnaj nočy, ksiondz Marcinoûski pačaû ciapier nawodzić śledztwa, twaryć sprawiadliwy sud i wykonywać abdumany pryhawar. Świed-

зборка ў пам. грам. Шырмы (Пляц Мітрапалітальны).

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ Ў ЛАТВІІ.

Дзямідаў агітуе. У „Беларускай Крыніцы“ ўжо было адзначана, што ў Латвіі некаторыя з беларусаў праводзяць шкодніцкую работу, а іменна грам. М. Дзямідаў агітаваў сярод бацькоў вучняў беларускіх школ — ня пушчаць сваіх дзяцей у родныя школы. Выкліканае гэтым абурэньне, ня толькі сярод беларусаў Латвіі, здавалася, змусіла гэтага грамадзяніна спыніць сваю шкодніцкую дзейнасьць. Але, гэта толькі здавалася.

25 красавіка сёлета грам. М. Дзямідаў зьявіўся ў Коўну і сярод ковенскіх беларусаў распачаў агітацыю супроць беларусаў і беларускага школьніцтва ў Латвіі. Як бачым, грам. Дзямідаў сваей шкодніцкай работы ня спыняе і праводзіць яе ўжо нават сярод беларусаў у Літве.

Дзівіцца трэба, што і сярод беларусаў у Літве знайшоў грам. Дзямідаў грунт дзеля сваей процібеларускай агітацыі!

Каўніеціс.

Пісьмо ў Рэдакцыю

Дужа Паважаны Грам. Рэдактар! Не адмоўце, калі ласка, зьмясьціць у сваей газэце наступнае:

У № 11 „Роднага Краю“ з 17.V. 1935 г. паявіўся артыкул: „Л. Мэнкэ на пятнічніку“, у каторым нейкі Х. апісваючы рэфэрат грам. Л. Мэнкэ з дня 10.V.35г. дапусьціўся шмат недакладнасьцяў і наагул апісаў рэфэрат бязграматна, як быццам хочучы гэтым аслабіць уражаньне, якое паўстала ў слухачоў дзякуючы яскраваму і бесстароньняму асьвятленьню савецкай рэчаіснасьці на падставе аўтэнтычных савецкіх крыніцаў, як „Правда“ і г. п.

„Пятнічнікі“ носяць чыста прыватны характар і падаваць пачутае там у прэсу без паразуменьня і ўзгодненьня з прэлегентам зьяўляецца наагул недапушчальным, а тымбольш абвяшчаць пачутае недакладна.

Грам. Л. Мэнкэ, пратэстуючы супроць такога паступаньня, не зьявіўся, каб прачытаць другі свой рэфэрат, дня 17.V.35 г. і прыслаў чакаючым яго слухачом пісьмо, зьмест каторага, на жаль, маглі пачуць толькі тыя, якія яшчэ былі там застаўшыся.

Выступленьне пана Х у „Родным Краі“ ўважаем за лёгкадумнае і з грамадзкага боку шкоднае.

Ад імя прысутных на пятнічніку дня 10.V.35 г. (тых, з якімі ніжэй падпісаныя ў гэтай справе паразумеліся):

Ул. Казлоўскі
М. Клім.

Вільня, 19.V.35 г.

Roznyja wiestki

З ЦАРКОЎНАГА ПАГОСТУ.

Пастырскі ліст. З прычыны сьмерці марш. Яз. Пілсудскагя, Мітрапаліт Праваслаўнай Царквы ў Польшчы выдаў да народу і духавенства адозву — пастырскі ліст. Гэты ліст надрукаваны: парасейску, папольску, паўкраінску і пабеларуску. Беларуская мова ў гэтым лісьце — адзін страх! Вось яна: „дасягнуў цяжкі *цес*...Бог *рачмў*... *Гаспадзь спаглянуў*... даручаную Яму *Промыслам Божым*... Да Яго мы *заўсегды* зьвяртаемся ў нашых *скарботах*... у месцы *квітучым*...*і схаранiў* на векі нязбурна вялікую справу... Богам *захоронянай* Дзяржавы Польскай“... і г. д.

Ня думаем, што гэтак *пабеларуску* надрукаваны пастырскі ліст, каб з'агідзіць беларускі язык. Думаем, што гэта звычайнае няхлюйства мітрапалітальных маскалёў у адносінах да беларускага языка.

Даўно пара, каб у Мітраполіі былі і беларусы, якія ведаюць патрэбы беларусаў у царкоўным жыцьці і не калечылі-б у „пасланіях“ беларускага языка.

Z HAZET.

„Wialikija“ i „małyja“ plany Niamieččyny. U „Kur. Waršaŭskim“ nadrukawany cikawy artykuł St. Strońskaha ab „wialikaj“ i „małoj“ niamieckaj palitycy.

Mały plan: Polšč daje wolu Niamieččynie adnosna Aŭstryi, a Niamieččyna Polščy — adnosna Litwy.

Wialiki plan: Polšč z Niamieččynaj mieli-b pajsci wajnoj na uschod.

Wynik: Kali-b wajna nie ŭdałasia, Niamieččyna wiarnułasia-b u swaje ciapierašnija hranicy, a za niaŭdaču zapłaciła-b Rasiei Polšč. Kali-b wajna ŭdałasia, — Polšč była-b akružana Niamieččynaj z uschodu, zachodu, paŭdnia i poŭnačy.

Słowam, dla Polščy z Niamieččynaj — niaŭdača škodnaja i ŭdača biezkarysnaja.

Polšč biaz Piłsudskaha. Z francuskich hazet, z pryčyny śmierci J. Piłsudskaha, ab Polščy pišuć:

„Pari Suar“—kali-b Stalin, Hitler ci Musolini niespadzieŭki zyšli z areny, dziaržawy, jakimi jany kirujuć, pierażyli-b biazsumleŭna ŭzdryh, ale ichni arhanizm astaŭsia b cełу: u Rasiei jošć kamunistyčnaja partyja, u Niamieččynie nacyjanalna — socyjalistyčnaja, u Italii fašystaŭskaja. U Polščy zusim nia toje! U Polščy jošć mnoha pradstaŭnikoŭ słaŭnych rodaŭ, jakija dali ŭžo dla Polščy karaloŭ i majuć pawahu ŭ kraju;

„Ewr“ — śmierć marš. Piłsudskaha aznačaje kaniec ekspansii Polščy na uschod.

Z POLŠČY.

Chaŭtury. Užo druhi tydzień Polšč spawita ŭ žałobie z pryčyny śmierci J. Piłsudskaha. Pachowiny Piłsudskaha — heta była ahulna-polskaja žałobnaja manifestacyja: u Krakaŭ źjechałasia na pachowiny Piłsudskaha bolš 200.000 narodu.

Pryjaždžali na pachowiny i zahraničnyja pradstaŭniki. Byŭ pruski premjer Gering, francuski ministr Lawal, marš. Petain i inšyja.

U Polščy ŭžo składajucca na pomniki Piłsudskaha: užo jošć bolš 2 miljonaŭ zł. na budowu pomnikaŭ. U Krakawie budzie nasypany specyjalny kapiec imiani J. Piłsudskaha.

Z ZAHRANICY.

Sesija Rady Lihi Narodaŭ. Nadowiačy pačełasia 86 sesija Rady Lihi Narodaŭ. Sesijaj kiruje kamisar Litwinaŭ. Rada Lihi rychtuje sprawy na plenum Lihi, miž inšymi i sprawu padhatoŭki da wajny Italii z Abisynijaj.

Italija maje wystupić z Lihi Narodaŭ. Dziela taho, što Anhlija źbirajecca ŭ Lizie Narodaŭ padniać sprawu prociŭ padhatoŭki Italii da wajny z Abisynijaj, — Italija maje z Lihi wystupić.

Čechasławacka-sawiecki dahawor. Nadowiačy Sawiety zakľučyli i z Čechasławacyjaj taki dahawor, ab uzajemnaj dapamozie ŭ wypadku wajny, jak i z Francyjaj.

Prysud i pamiławańnie. U Litwie niadaŭna wajenny sud zasudziŭ 4 kłajpedzkich niemcaŭ za zdradu dziaržawy na karu śmierci. Ciapier apelacyjny sud prysud pieršaj instancyi paćwierdziŭ. Prezydent Litwy zasudžanych pamiławaŭ i zamianiŭ karu śmierci na daśmiertnuju turmu.

Francuskija wybary. U Francyi ciapier adbylisia wybary ŭ haradzkija samaŭrady. U mnohich miestach socyjalisty z kamunistami zdabyli bolšaść mandataŭ.

„Maksim Gorkij“ zhareŭ. Balšawiki mieli wializarny —najbolšy na ŭsim świecie—araplan, jaki nazywaŭsia „Maksim Gorkij.“ Hety araplan nadowiačy padniaŭšysia ŭharu zwaliŭsia i zhareŭ. Žhinuła 48 asob, što byli ŭ araplanie.

kaŭ nia treba było, bo sprawa była jasnaja.

Užo ad taho niaščasnaha sylabizu Hanula straciła łasku ŭ wačach ksiandza Marcinoŭskaha. Taksama nia byŭ na jaje łaskaŭ probaršč i za sprawu biełaruskuju. Praŭda, Hanula dasiul nie wystupała z nijakaj ahitacyjaj, ale jejnaja bliskaja znajomaść z ksiandzom Hałuzaj i z arhanistym Charašuchaj wielmi nie padabałasia ksiandzu Marcinoŭskamu. Ab Hałuzie ksiondz Marcinoŭski hawaryŭ druhim ksiandzam.

— Ja nia lublu i nie pieranošu ŭ kaściele nijakaj palityki: kaścioł — miejsca światoje, kaścioł pawinien służyć dla ŭsich. A ksiondz pawinien być ksiandzom, a nie biełarusam. I na što nam hetyja nawinki? Usio dahetul było ŭ nas spakojna i dobra i pabožna... A wot znajšlisia ŭ nas nikomu niepatrebnyja litwiny — pahanskaha rodu, a ciapier pajšli biełarusy... Dyk hdzie-ž budzie sprawiadliwaść na świecie? Nie, ja widžu, što paradku ŭ nas niama: my sami winawaty, bo my ich lišnie raspuskajem: treba ŭziać lejcy ŭ ruki i chwacić puhu!

A jakraz ciapier Hanulin Wincuś, pryjšoŭšy z Murawanki, ździwiŭ i zhoršyŭ ks. Marcinoŭskaha darešty. Spatkaŭšy chłapca, probaršč, jak prystoić duchoŭnaj asobie, pačaŭ jaho wypytywać ab adnosinach i paradkach u Murawancy: ab škole, ab inspektary, ab wyjeździe ksiandza Hałuzy ŭ klaštar i h. d. Wincuś adkazywaŭ bojka i tałkowa, i hetym spačatku zainterasawaŭ probaršča. Woś tut miarkawaŭ ks. Marcinoŭski pawučyć chłapca i ab sprawie narodnaj.

— Wy pawinny ćwiorda stajać za Polšč, — kazaŭ jon, — bo wy palaki. Hawarycie ŭsiudy tolki papolsku, a inspektara nia bojciesia: jon wam za heta ničoha nia zrobić i sa škoły nia wyhanić. A nawiet kab i prahnaŭ, dyk što-ž zrobiš? Treba nam ciarpieć za swaju światuju sprawu.

— Jakža my budziem stajać za Polšč, — kazaŭ adkryta chłapiec, — kali my nie palaki, ale biełarusy?

— A, heta nawuka ksiandza Hałuzy! — skazaŭ wielmi niezdawoleny ksiondz Marcinoŭski. — Nu, dyk idzi sabie! —adprawiŭ jon chłapca i wielmi zhoršyŭsia z takoj palityki, katoruju prawodziŭ ksiondz Hałuza.

— Tfu! — kazaŭ ksiondz Marcinoŭski i doŭha nia moh supakoicca.

— Ksiondz pawinien hladzieć aŭtara, a nie palityki, — dumaŭ jon, kuračy papiarosu.— Dosyć my majem lićwinoŭ, katorych nijak nia možam pieratrawić... i tym parobleny niepatrebnyja ŭstupki. Mahli-by i lićwiny malicca ŭ kaściele papolsku; chto-ž im heta zabaraniaje? Woś tahdy była-by ŭ kaściele świataja zhoda i miłaść dwuch bratnich narodaŭ.

Dyk wot ks. Marcinoŭski mieŭ, tak skazać, dobry zub na Hanulu, a tut apošniaja sprawa i dawiaršyła.

— Nu, što, daniesła? zrabiła danos? — spytaŭsia probarš, nie dajučy Hanuli pryjšci da słowa. — Što-ž, prydziecca mnie praz twaju łasku paciarpieć.

Hanula prabawała apraŭdacca, ale probaršč nia słuchaŭ.

— Ja ŭžo wiedaju ŭsio: ty mnie možaš nie hawaryć,—ja nie małoje dzicia, kab mnie haławu duryć.

Hanula zamoŭkła i zmywała swaju winu horkimi ślazami. Z tym i pajšła damoŭ.

Ciapier usio pakaciłasia kurjeram. Ksiondz Marcinoŭski ŭ niadzielu prahawaryŭsia z ambonii ab swajej ciažkoj doli i skazaŭ jasna, usiamu narodu, a pośle šyraka rastłumačyŭ, što jon, jak słuha Božy, hatoŭ zaŭsiody ŭziać samy najciažejšy kryž na plečy i paciarpieć za praŭdu i što jon nie pabaicca ani danosaŭ, ani klaštaru, ani turmy. Hanula zrazumieła, što heta była prytyčka ŭ jejny bok i tak strywožyłasia, što ŭpała ŭ haračku. Naahuł, apošnija padziei wielmi rasstroili joj nerwy i padarwali zdaroŭje. Nia mieła ŭ kaho paradzicca, ani nawiet śmieła kamu pažalicca ŭ hetym niaščaści dy nawiet nichto nie chacieŭ jaje słuchać i spačuwać...

Pryšoŭšy z kaścioła z wialikim bolem haławy, Hanula biaz pamiaci zlahła ŭ paściel i zrazu pačała šacić. Praležyła całych dźwie niadzieli. Ale nichto jaje nie žaleŭ: usie žaleli ksiandza bo jakraz u hetym časie i sapraŭdy ksiandza Marcinoŭskaha žandary wywieźli ŭ klaštar, śpiešnym paradkam, na cеły hod, biaz prawa pawarotu ŭ Zawałaku.

Jak Hanula ŭstała z paścieli, dyk nie mahła pakazacca na wulicy, bo ksiandzoŭskaja haspadynia rastrubiła pa ŭsim miastečku, što Hanula danoščyca; dyk tarcijarki, pry spatkańni, łajali Hanulu apošnimi slawami i plawalisia, jak zwarjacieŭšy; nawiet susiedzi i swajaki adwaračywalisia ad jaje.

Woś Hanula z taho hora, nia majučy kaho paradzicca, paśpiešna sabrałasia ŭ darohu i pajšła ŭ Murawanku, kab saŭsim sabrać syna sa škoły. Maniłasia pośle źlikwidawać usiu swaju majemaść u Zawałacy i pierabracca da znajomych — dalokich swajakoŭ — u Staradworskuju parachwiju.

Parlamanckija wybary ŭ Juhasławii, što adbylisia 5 h. m., dali bolšašć mandataŭ uradawaj partyi. Pawažnuju hrupu pasłoŭ prewiali i apazycyjnyja da ŭradu Charwaty, katorych tam Serby pryciskajuć.

Čechasławackija wybary. Nadowiačy adbylisia ŭ Čechasławaččynie wybary ŭ parlamant. Niamieckaja partyja ŭ Čechasławacyi ŭ hetych wybarach wyjawiła wialikija swaje ŭpływy i siłu. Uradu prydziecca z „swaimi“ niemcami pawažna ličycca.

Koni ŭ Łatwiju. Łatyšy kuplajuć u Litwie koniaj. Pawodle dahaworu, majuć kupić 2000 štuk.

Staryja ludzi ŭ Sawietach. Sawieckaja Statystyka padaje: u Sawietach jość 3,4 miljon. ludziej, što majuć bolš 70 hadoŭ, 969.000 — bolš 80 hadoŭ i 29.562 — bolš 100 hadoŭ. Starych mužčyn na paławinu mienš, čymsia žančyn.

Z KRAJU.

Waročajucca z Łatwii. Z łatyskaha pahraničča — z Brasłaŭščyny, Dzisienščyny i Świancianščyny — mnoha było ludziej na zarabotkach u Łatwii. Ciapier adtul waročajucca, bo wielmi marnyja tam zarabotki.

Dwary na licytacyi. Wilenski Ziemski Bank pastawiŭ na licytacyju ŭ našym Kraju až 440 dwaroŭ, jakija — ŭsie razam — naličajuć 412 tysiač hektaraŭ ziamli.

Polskija hazety pišuć, što dla mnohich z hetych dwaroŭ niama ratunku ad licytacyi — abšarniki zusim źbiadnieli i nia majuć mahčymaści ad licytacyi wykupicca.

Z WILNI.

Kanfiskata litoŭskaha časapisu. Nr. 40 litoŭskaha časapisu „Vilniaus Rytojus“ wilenskija administracyjnyja ŭłady dn. 20 h. m. skanfiskawali — za artykuł p. n. „Chto maje prawa rašać, kim ja jość.“

Karyhodny pastupak. My ŭžo padawali ŭ „Bieł. Krynicy“ ab karyhodnym pastupku niejkaha wilenskaha chulihana, jaki ździor i zabraŭ prybityja da ściany (pry ŭchodzie z wulicy) šyldy biełaruskich arhanizacyjaŭ i ŭstanoŭ, jakija mieściacca pry wul. Zawalnaj 1—1. Siańnia padajom da wiedama ab takim-ža chulihanskim pastupku, wynikam jakoha ździorty i zabrany z ściany šyld — Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

Pachowiny Piłsudskaha. Užo my pisali, jak chawali J. Piłsudskaha: — cieła jaho ŭ siarebranaj trunie pachawali ŭ Krakawie na Waweli, a serca buduć chawać u Wilni. Mazhi Piłsudskaha pierawiezieny tak-ža ŭ Wilniu, dzie prafesar Rose budzie rabić nawukowyja nad imi doślady.

„Biełaruskaja Krynica“ ŭ červieni wyjdzie: 9, 20 i 30.

Пісьмы з вёскі

Рускі поп сярод беларусаў.

Дуброва, Сакольскага пав. Чытаючы „Беларускую Крыніцу“ я даведаўся, што многа людзей піша ў газэту аб жыцьці ў іхніх ваколіцах. Пастанавіў і я пісаць.

У нашай ваколіцы ёсьць вялікі праваслаўны прыход — Ячынскі. Прыхаджане Ячынскага прыходу ўсе беларусы і гавораць толькі пабеларуску, а настаяцель гэтай царквы сьвяшч. Орлов — маскаль: у яго ўсё паруску і сам ён расеец. Проста кажучы — у царкоўным жыцьці ў Ячынскім прыходзе „пахнет рускім духом.“

Гэтак утрымліваючы ў царкве рускі дух і дзярэ ж гэты поп з „сваіх авец воўну“ — за шлюб 25 зл., за іншыя паслугі таксама дорага. Прыхаджане за паслугі ў царкве таргуюцца з папом-маскалём, як на рынку з жыдамі: поп трымаецца свайго — маскоўшчыны і дарагой цаны.

Ходзяць чуткі, што ў тых прыходах, дзе людзі — прыхаджане беларусы і гавораць пабеларуску, павінны па закону сьвяшчэньнікі гаварыць пропаведзі таксама пабеларуску і павінны так-жа навучаць дзяцей закону Божага пабеларуску, а калі папы ў гэтакіх прыходах будуць трымацца расейшчыны — у царкоўнае жыцьцё будзе ўведзены польскі язык.

Мусіць і Ячынскі поп хоча ўвесьці ў цэркву польскі язык, бо цяпер трымаецца моцна расейшчыны і не заводзіць у царкву нашага роднага беларускага языка.

Лявон Гар—ны

Chto winawaty?

Aksiutawa, Brasłaŭskaha paw. Kali nie atrymaješ hazety i pawiadomiš ab hetym Redakcyju, dyk Redakcyja adkazwaje: „damahajciesia na pošcie, my wysyłajem akuratna“. Ale na pošcie hazetu nia tak lohka atrymać.

Woś ja nie atrymaŭ Nr. 19 „Bieł. Krynicy“ z dnia 5.V. Nia pytaŭsia na pošcie, bo dumaŭ, što moža nia pryšła. Atrymaŭšy adnak Nr. 20-ty „Bieł Krynicy“, źwiarnuŭsia da paštara na pošcie ŭ Opsie z pytańniem, z jakoj pryčyny ja nie atrymaŭ Nr. 19 „Bieł. Kr.“ i zažadaŭ hlanuć u kartu prenumeraty, ci prysyłajecca. Paštar tady skazaŭ: „Proše do mnie muwić popolsku, bo ja nie rozumiem porosyjsku“ (ja hawaryŭ pabiełarusku).—Ja hawaru pabiełarusku, a nie parasiejsku, — kažu jamu. — „Tutej, — kaža — jest počta polska i wszystko robi sień tylko popolsku“. A ja adkazwaju, što pošta jość na Biełarusi i ŭ bolšaj čaści absłužwaje biełarusaŭ, dyk paštary pawinny wiedać i mowu biełaruskuju. Paštar paśla takoj hutarki pahladzieŭ u „kartu prenumeraty“ i skazaŭ: „jest“.

U karcie prenumeraty „jest“, a ŭ mianie hazety niama. Administracyja „B. K.“, značycca, uparadku — hazetu wysyłaje. — Dyk chto winawaty, što ja nie atrymliwaju akuratna hazety?

J. P—ka.

Wišnieŭskaja woł., Wialejskaha pawietu. Wiasna sioleta poznaja i choład doŭha trawie nie dawaŭ rašci. Z kormam dla skaciny nie adzin z nas mocna pabiadawaŭ. Ludzi doŭha pieršaj trawy wyhladali i skacinka pasmutnieła. Ale, dziakuj Bohu, dačakalisia. Ciapier pačynajem dumać i biadawać ab chlebie, ci chwacić.

Nie dajuć nam spakoju biezrabotnyja z Polščy. Iduć i iduć. Časam na dzień pa niekalki. Chwalacca, što ŭ Polščy jość i nafta, i wuhal, i žaleza, i chleb biełу, a prychodziać da nas naš čorny chleb jeści. Haworać papolsku i choć žabrujuć, a hanaracca i siabie za niešta lepšaje ličać. Jak taki waršawiaka pieranačuješ, to bywaje časam, što i z chaty štoniebudź prapadzieć. A kab katory raboty ŭ haspadara zapytaŭsia, to nie. I tamu ŭsie na ich krywa hladziać. U nas nijakich bolšych rabot nichto nie prawodzić, kali što budujuć, to ŭsio niejdzie pad Waršawaj. Dyk nia dziwa, što nam i samym niama dzie zarabić, ani kudy dziecca. Woś, chacia-b i ciapier, biaruć i z našaj starany pazyčku na „regulację Wisły“ u Polščy, a našaj Wialli, — kab pry hetym mahli i my trochu zarabić, — nichto i palcam nie kranieć. Nam sołodka nia žywiecca. Majem i my i swaich biezrabotnych, i biednych, i kalek-žabrakoŭ, jakim treba dać chleba, a biezrabotnych z-pad bahataj Waršawy i Paznania niachaj tam i kormiać.

Knihaŭka.

Выйшла ўжо з друку 2-я кніжка беларускага літаратурна-навуковага часапісу

„КАЛОСЬСЕ“

ЗЬМЕСТ КНІЖКІ:

1. Міхась Машара — „На прадвесьні“, „Вясна“..., „Русалкі“ (вершы), „Па хлеб“ (апавяданьне)
2. Натальля Арсеньнева — „Яшчэ адна вясна“ (верш).
3. М. Дальны—„Сыпаліся вішнёвыя краскі“, „Балёнік“ (апавяданьні).
4. Хведар Ільляшэвіч — „Цягнікі і станцыі“, „Ноч ужо“ (вершы).
5. А. Бярозка — „Зімовым вечарам“, „Заснула ноч“ „Фрагмэнт“, „Шуміць Нёман“ (вершы).
6. Язэп Пушча—„Мне чупрыны ня хочыцца зьвесіць“, „На ростані“, „Як люба тут“, „Ня стлеў, ня згас“ (вершы).
7. Міхась Лынькоў—„Воўчы лог“ (апавяданьне).
8. Ад. Станкевіч —„Праф. Браніслаў Эпімах-Шыпіла“.
9. Д-р Ст. Грынкевіч — „З зацемак аб характары Беларусаў.
10. Д-р Я. Станкевіч — „Асабовыя назовы па бацьку ў Беларусаў“.
11. А. Клімовіч—„Скасаваньне паншчыны на Беларусі“
12. Ст. Станкевіч — Міхась Лынькоў „На чырвоных лядах“.
13. М. Шкялёнак — „Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetletniej rocznicy wydania Pierwszego Statutu Litewskiego“.
14. Ст. Ст.—Уладзімер Жылка.
15. Культурная Хроніка.

Цана кніжкі 1 зал. Купіць можна ва ўсіх беларускіх кнігарнях у Вільні; выпісаць — у рэдакцыі і адміністрацыі часапісу — Вільня, Завальная 1—3. Прэнумэрата: у год 4 зл., на паўгода — 2 зл., адна кніжка — 1 зл.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Chwaroby wušaŭ.

Wušy, jak orhan słuchu, dajuć nam mahčymašć nia tolki pačuć zhuki, a najważniejšaje — dajuć nam mahčymašć pačuć čaławieckuju mowu i dziakujučy hetamu *parazumiecca z ludźmi*, adnačasna wucha heta pasiarednia adzin z *instrumantaŭ mowy*. Usie wiedajuć, što dziciaci, jakoje radziłasia hłuchim, amal što niemahčyma nawučycca hawaryć.

Słuch u dziciaci nowanarodžanaha słaba raźwity. Adnak dzicia niekalkidniowaje reahuje na *silnyja huki*, prykładam kali stuk raptoŭny, ci niechta raptoŭna braźnie dźwiarmi, dzicia zaraz strusianiecca abo zapluščyć wočki. Adnak małoje dzicia bolš *čuje ahulna ciełam* homan, jak sapraŭdy *słyšyć*.

Nia ŭsie dzieci adnolkawa pačynajuć słyšać, adnyja ŭ niekalki hadzinaŭ paśla radoŭ, inšyja tolki ŭ niekalki tydniaŭ. Kali adnak dzicia nie akazwajecca pawarotam haławy ci zapluščywańniem wočkaŭ na macniejšyja zhuki, možna dumać, što jano budzie *hłuchim*, a značycca i *niamym*.

Dzieci paznajuć hołas baćkoŭ najčaściej kala 5-ha miesiaca paśla naradžeńnia. Užo 7—8 tydniowaje dzicia pačynaje lubić muzyku, śpieŭ, zhetul biaruć pačatak *kałychanki*, pry jakich dzieci hetak chutka zasypajuć i supakojwajucca.

Nia lekujučy chwarobaŭ wucha, možna astacca hłuchim, *ahłuchata*—heta adno z najwialikšych niaščaściaŭ, jakoje moža nasudošyć čaławieka.

Chwaroba wucha prajaŭlajecca bollu, potym z jaho moža ciačy wadzianistaja ci krywawaja materyja, wucha moža napuchnuć. Pacisnuŭšy zzadu za wucham, chwory pačuje bol, što raschodzicca až da twaru.

Pry hetkich prajawach treba biezadkładna źwiartacca da dochtara. Kab źmienšyć boli, treba prykładać kampresy *chałodnyja* (časta pieramianiać, kab nia wysychali) na wucha ci na wakolicu za wucham.

Wielmi časta možna bačyć, što da wucha łučyć niejkaje *čužoje cieła* — błacha, mucha, małyja čarwiački ni niešta inšaje. U dziaciej iznoŭ bywaje, što ustremiać sabie haroch, šalbabon, huziki.

Nie prabawać samomu *wyciahiwać* takich pradmietaŭ, jak haroch i padobnyja, kali niama pad rukoju patrebnych dalikatnych instrumantaŭ. Kali-ž heta była mucha ci błacha, tady treba *nalić* u toje wucha, dzie niešta ŭstramiłaś, *aliwy*. U aliwie małyja žywioły patopiacca. Kab lahčej heta zrabić, pakłašć chworaha na zdarowaje wucha. Kali ŭžo kazulka nie warušycca, lehčy na chworaje wucha, kab aliwa wyciakła.

Čaściej jašče, čymsia čužym ciełam, wucha moža zatknucca *waščynaju*, što narmalna znachodzicca ŭ wuchu. Možam pačuć, što niechta dahetul zdarowy, *paśla kupańnia* ŭ rečcy ci ŭ łaźni raptoŭna *ahłoch*. Henaja hłuchata amal nie zaŭsiody budzie takoha pachodžańnia. Karec z waščyny nabryniaje ad wady i zatykaje nahłucha wušny prachod.

Biada niewialikaja, kali chto *ŭmieła* ačyścić wucha ad henaha karca. Chaj nie biarecca kožny ačyščać wucha ŭ hetkich nahodach, dziela taho, što moža lohka *praparoć barabannuju pieraborku*.

Inšaja pryčyna byccam hłuchaty (nie sapraŭdnaje hłuchaty, dziela taho, što tutaka, kali minie pryčyna, što wyklikaje jaje, — čaławiek pačynaje jznoŭ dobra słyšać)— heta tyja mihdalicy, ab jakich užo niekalki razoŭ my hawaryli. Wyrazaŭšy mihdalicy, z hłuchaty i śledu niama.

Chaj baćki dobra sabie adciemiać u pamiaci, što šmat niepasłuchmianych, tupych dziaciej, dzieci, jakija błaha wučacca ŭ škole, — robiać heta dziakujučy tamu, što *kiepska čujuć*. Zważna nahladajučy za imi, možam chutka spaścierahčy, što tolki na pieršy pahlad u ich usieńka ŭparadku. Wylekawaŭšy wucha, wyrazaŭšy mihdalicy, dzicia zusim jak nia toje robicca.

Pamiatujučy, što orhan słuchu nadta dalikatny, treba aścierahacca, kab nie papsawać jaho mocna świščučy prosta ŭ wucha, ci całujučy i, barani Boh, *nia bić* pa wuchu. Ad hetaha nadta časta treskaje barabannaja pieraborka.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič